

Ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning

2007

UF0536

I denna beskrivning redovisas först allmänna och legala uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförts och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Administrativa uppgifter	3
A.1	Ämnesområde	3
A.2	Statistikområde.....	3
A.3	SOS-klassificering	3
A.4	Statistikansvarig.....	3
A.5	Statistikproducent.....	3
A.6	Uppgiftsskyldighet.....	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	4
A.9	EU-reglering	4
A.10	Syfte och historik.....	4
A.11	Statistikanvändning	4
A.12	Uppläggning och genomförande.....	5
A.13	Internationell rapportering	6
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	6
B	Kvalitetsdeklaration	7
B.0	Inledning	7
B.1	Innehåll	7
1.1	Statistiska målstorheter	7
1.1.1	Objekt och population	8
1.1.2	Variabler.....	8
1.1.3	Statistiska mått	10
1.1.4	Redovisningsgrupper.....	10
1.1.5	Referenstider	10
1.2	Fullständighet.....	10
B.2	Tillförlitlighet	10
2.1	Tillförlitlighet totalt.....	10
2.2	Osäkerhetskällor.....	11
2.2.1	Urval.....	11
2.2.2	Ramtäckning	13
2.2.3	Mätning	13
2.2.4	Svarsbortfall	14

2.2.5	Bearbetning	16
2.2.6	Modellantaganden	17
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått.....	17
<i>B.3</i>	<i>Aktualitet</i>	<i>17</i>
3.1	Frekvens	17
3.2	Framställningstid.....	17
3.3	Punktlighet	18
<i>B.4</i>	<i>Jämförbarhet och sam användbarhet.....</i>	<i>18</i>
4.1	Jämförbarhet över tiden.....	18
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	18
4.3	Sam användbarhet med annan statistik	18
<i>B.5</i>	<i>Tillgänglighet och förståelighet.....</i>	<i>18</i>
5.1	Spridningsformer.....	18
5.2	Presentation	19
5.3	Dokumentation	19
5.4	Tillgång till primärmaterial	19
5.5	Upplysningstjänster.....	19

A Administrativa uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Utbildning och forskning

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Befolkningens utbildning

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS) Ja

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100)

A.4 Statistikansvarig

Myndighet/organisation: SCB
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostergatan 23
Kontaktperson: Anders Karlsson
Telefon: 019-17 63 07
Telefax: 019-17 70 82
E-post: förnamn.efternamn.scb.se

A.5 Statistikproducent

Myndighet/organisation: SCB
Postadress: 701 89 Örebro
Besöksadress: Klostergatan 23
Kontaktperson: Anders Karlsson
Telefon: 019-17 63 07
Telefax: 019-17 70 82
E-post: förnamn.efternamn.scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 9 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personupp-

giftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Registret för *enkätundersökningen* avidentifieras efter insamlingen och sparas i SCB:s arkiv. Registret för *registerstudien* gallras efter undersökningens avslut.

A.9 EU-reglering

Statistiken regleras inte av EU.

A.10 Syfte och historik

År 2007 var första gången som SCB genomförde en undersökning bland ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning. Under de senaste åren har andelen elever som fullföljt gymnasieskolan inom fem år legat mellan 74 och 77 procent. Det innebär att en fjärdedel – eller i runda tal 25 000 elever för varje årgång – lämnar gymnasieskolan utan att erhålla ett slutbetyg.

Syftet med *enkätundersökningen* bland ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning var att belysa tiden i gymnasieskolan, orsaker till studieavbrott samt etablering på arbetsmarknaden och eventuella studier efter avhoppet från gymnasiestudierna. Resultaten från undersökningen kan bidra till att ge idéer om förhållanden som kan få fler att fullfölja gymnasieskolan samt ge en inblick i hur personer utan slutförd gymnasieutbildning klarar sig på arbetsmarknaden m.m.

De viktigaste redovisningsgrupperna definierades utifrån kön, svensk/utländsk bakgrund, gymnasieprogram och årskurs för avbrott.

Registerstudien var inte planerad från början, utan genomfördes efter det att datainsamlingen för *enkätundersökningen* avslutats. Syftet med studien, som omfattade alla nybörjare i gymnasieskolan en viss termin, var att belysa likheter och olikheter mellan dem som fullföljt respektive inte fullföljt gymnasieskolan när det gäller etablering på arbetsmarknaden, inkomster av olika slag, deltagande i utbildning m.m.

De viktigaste redovisningsgrupperna definierades utifrån fullföljt/inte fullföljt gymnasieskolan, kön, svensk/utländsk bakgrund och gymnasieprogram.

A.11 Statistikanvändning

De viktigaste användarna av statistiken är Utbildningsdepartementet, Skolverket, AMS och andra myndigheter som är intresserade av skolområdet.

Genomförandet av *enkätundersökningen* beslutades i samråd med Programrådet för befolkning, demografi och utbildning, i vilket representanter från Högskole-

verket, Skolverket, AMS, Stockholms universitet, Utbildningsdepartementet m.fl. sitter.

A.12 Uppläggning och genomförande

Enkätundersökningen

För att fånga upp detaljerade användarönskemål om urval och frågor inbjöds myndigheter, kommuner, landsting, större gymnasieskolor m.fl. till ett konsumentmöte i februari 2007. Konsumentmötet resulterade i ett förslag på urval och enkätfrågor. Innan undersökningen genomfördes gavs de inbjudna till konsumentmötet möjlighet att beställa tilläggsfrågor och tilläggsurval.

Frågeblanketten testades av mättekniska laboratoriet vid SCB, inkl. test med några personer som tillhörde målgruppen. Den slutliga versionen av blanketten omfattade åtta sidor, varav två sidor missiv, och 30 numrerade frågor, varav några var uppdelade på delfrågor. Totalt var antalet frågor 44 stycken.

Undersökningens rampopulation utgjordes av nybörjare i gymnasieskolan höstterminen 2000 enligt gymnasieskolans elevregister, som inte fullföljt en gymnasieutbildning (= erhållit ett slutbetyg) enligt gymnasieskolans avgångsregister t.o.m. vårterminen 2006. Rampopulationen omfattade cirka 22 200 personer. Inför urvalsdragningen stratifierades objekten i rampopulationen efter kön, svensk/utländsk bakgrund, påbörjat gymnasieprogram (3 grupper) och årskurs för avbrott. Urvalet i enkätundersökningen uppgick till 8 000 individer.

Undersökningen genomfördes som en postenkät med möjlighet att skicka in svaren med vanlig post eller lämna dem via SCB:s webbplats. Enkäterna skickades ut den 19 april 2007. Efter en månad och utskick av två påminnelser uppgick svarsfrekvensen till 20 procent.

Bortfallet var för stort, ur både ekonomisk och tidsmässig synvinkel, för att göra en traditionell bortfallsuppföljning med telefonintervjuer. En ny strategi blev att göra en ren telefonintervjuundersökning till ett mindre urval. Efter att ha gjort en provundersökning genomfördes telefonintervjuundersökningen under maj-augusti till ett urval om 2 500 individer, dragna ur det tidigare urvalet om 8 000 individer.

Registerstudien

I registerstudien var rampopulationen nybörjare i gymnasieskolan höstterminen 2000 enligt gymnasieskolans elevregister. Mot denna population matchades sedan variabeldata från registret över totalbefolkningen, grundskolans årskurs 9-register, registret över personer i utbildning och LISA-databasen.

Undersökta variabler hämtades för årgångarna 2001-05, och studien genomfördes under september-november 2007.

A.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering sker.

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

Ej aktuellt eftersom undersökningen var en engångsundersökning.

B Kvalitetsdeklaration

SCB deklarerar kvaliteten i sina undersökningar enligt ett kvalitetsbegrepp som består av fem huvudkomponenter:

- (1) **Innehåll**, som framför allt gäller statistikens målstorheter.
- (2) **Tillförlitlighet**, som avser osäkerhetskällor och hur dessa påverkar statistiken.
- (3) **Aktualitet**, som omfattar tidsaspekter som spelar roll för hur väl statistiken beskriver nuläget.
- (4) **Jämförbarhet och sam användbarhet**, som avser möjligheter till jämförelser, över tiden och mellan grupper, samt till att använda statistiken tillsammans med annan statistik.
- (5) **Tillgänglighet och förståelighet**, som avser statistikens fysiska tillgänglighet och dess förståelighet.

I SCB:s MIS 2001:1 Kvalitetsbegrepp och riktlinjer för kvalitetsdeklaration av officiell statistik ges generella beskrivningar och definitioner av SCB:s kvalitetsbegrepp och de olika kvalitetskomponenterna, se

http://www.scb.se/Grupp/Metod/Dokument/QM_Kombinat.pdf

B.0 Inledning

Syftet med *enkätundersökningen* bland ungdomar utan fullföljd gymnasieutbildning var att belysa tiden i gymnasieskolan, orsaker till studieavbrott samt etablering på arbetsmarknaden och eventuella studier efter avhoppet från gymnasiestudierna. Resultaten från undersökningen kan bidra till att ge idéer om förhållanden som kan få fler att fullfölja gymnasieskolan samt ge en inblick i hur personer utan slutförd gymnasieutbildning klarar sig på arbetsmarknaden m.m.

Syftet med *registerstudien* var att belysa likheter och olikheter mellan dem som fullföljt respektive inte fullföljt gymnasieskolan när det gäller etablering på arbetsmarknaden, inkomster av olika slag, deltagande i utbildning m.m.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De viktigaste målstorheterna för *enkätundersökningen* var:

- Andel personer som avbrutit gymnasiestudierna av olika orsaker
- Andel personer som arbetat, varit arbetslösa och studerat efter avbrottet från gymnasieskolan
- Andel personer i olika verksamheter under april 2007

De viktigaste målstorheterna för *registerstudien* var:

- Andel personer som arbetat, varit arbetslösa och studerat efter studierna i gymnasieskolan

1.1.1 Objekt och population

Enkätundersökningen

Målpopulationen utgjordes av nybörjare i gymnasieskolan höstterminen 2000 som inte fullföljt en gymnasieutbildning våren 2007.

Registerstudien

Målpopulationen utgjordes av nybörjare i gymnasieskolan höstterminen 2000.

1.1.2 Variabler

Enkätundersökningen

Variablerna i statistiken hämtades från gymnasieskolans elevregister och från frågeformuläret.

Registervariabler

Från gymnasieskolans elevregister höstterminen 2000 hämtades

- Kön: kvinna, man.
- Svensk/utländsk bakgrund: svensk bakgrund, utländsk bakgrund.
- Påbörjat gymnasieprogram: studieförberedande, yrkesförberedande, individuellt program.

Från gymnasieskolans elevregister höstterminerna 2000-06 hämtades

- Årskurs för avbrott: årskurs 1, årskurs 2, årskurs 3.

Enkätvariabler

Variablerna i frågeformuläret behandlade gymnasiestudierna inklusive orsaker till studieavbrott, tiden efter gymnasiestudierna, verksamhet vid undersöknings-tillfället och planer för framtiden.

Några viktiga variabler var:

- Orsaker till studieavbrott. Undersökningsspersonen gjorde själv en bedömning utifrån fasta svarsalternativ vilken/vilka orsaken/orsakerna var till avhoppet från gymnasieskolan. Svarsalternativ, se [frågeformulär](#).
- Omständigheter som kunde ha fått undersökningsspersonen att fullfölja gymnasieskolan. Undersökningsspersonen gjorde själv en bedömning utifrån olika omständigheter om dessa hade kunnat få honom eller henne att fullfölja studierna. Föreskrivna omständigheter och skala för bedömning, se [frågeformulär](#).
- Arbete efter avbrottet i gymnasieskolan. Undersökningsspersonen fick ange om han eller hon haft något arbete som varat 6 månader eller längre, och om så var fallet hur lång tid (månader) det tog innan han eller hon fick det. Svarsalternativ, se [frågeformulär](#).
- Arbetslöshet efter avbrottet i gymnasieskolan. Undersökningsspersonen fick ange om han eller hon varit arbetslös, och om så var fallet hur lång tid (månader) han eller hon sammanlagt varit det. Svarsalternativ, se [frågeformulär](#).
- Verksamhet under åren 2001-06. Undersökningsspersonen fick ange högst två huvudverksamheter under vart och ett av åren. Svarsalternativ, se [frågeformulär](#).
- Huvudsaklig verksamhet i nuläget. Undersökningsspersonen fick ange huvud-

saklig verksamhet vid undersökningstillfället - veckan 16-22 april 2007.

Svarsalternativ, se [frågeformulär](#).

- Möjligheter på arbetsmarknaden. Undersökningsspersonen gjorde själv en bedömning av hur svårt det var att få ett arbete som han/hon ville ha samt om det var svårt att få ett arbete över huvudtaget. Skala för bedömningen, se [frågeformulär](#).

Registerstudien

Variablerna i statistiken hämtades från gymnasieskolans elevregister, registret över totalbefolkningen, grundskolans årskurs 9-register, registret över personer i utbildning och LISA-databasen.

Från gymnasieskolans elevregister höstterminen 2000 hämtades

- Kön: kvinna, man.
- Svensk/utländsk bakgrund: svensk bakgrund, utländsk bakgrund.
- Påbörjat gymnasieprogram: studieförberedande, yrkesförberedande, individuellt program.

Från gymnasieskolans elevregister höstterminerna 2000-06 hämtades

- Årskurs för avbrott: årskurs 1, årskurs 2, årskurs 3.

Från registret över personer i utbildning 2001-05 hämtades

- Studier i folkhögskolan: studerat, ej studerat åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Studier i komvux: studerat, ej studerat åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Studier i högskolan: studerat, ej studerat åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Studier i kompletterande utbildning: studerat, ej studerat åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Studier i kvalificerad yrkesutbildning: studerat, ej studerat åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.

Från LISA-databasen 2001-05 hämtades

- Inkomst av arbete: inkomst, ej inkomst åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Inkomst föranledd av arbetslöshet: inkomst, ej inkomst åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Inkomst av arbetsmarknadspolitiska åtgärder: inkomst, ej inkomst åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Värnpliktsersättning: inkomst, ej inkomst åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Föräldraledighet: inkomst, ej inkomst åtminstone vid något tillfälle under åren 2001-05.
- Status: högskolestuderande, övrig studerande, värnpliktig, etablerad på arbetsmarknaden, osäker ställning på arbetsmarknaden, svag ställning på arbetsmarknaden, utanför arbetsmarknaden år 2005.
- Etableringsgrad: etablerad, ej etablerad på arbetsmarknaden år 2005.

1.1.3 Statistiska mått

I huvudsak var det målstorheter av typen andel (andel personer med en viss egenskap) som skattades.

1.1.4 Redovisningsgrupper

Enkätundersökningen

Viktiga redovisningsgrupper definierades utifrån kön, svensk/utländsk bakgrund, påbörjat gymnasieprogram och årskurs för avbrott.

Registerstudien

Viktiga redovisningsgrupper definierades utifrån fullföljt/inte fullföljt gymnasieskolan, kön, svensk/utländsk bakgrund och påbörjat gymnasieprogram.

Av sekretesskäl har inte resultat som bygger på tre observationer eller färre redovisats. Inte heller skattningar med för stor urvalsosäkerhet har redovisats.

1.1.5 Referenstider

Enkätundersökningen

Referenstid för objekten i urvalsramen och variabler var våren 2007.

Registerstudien

Referenstid för objekten var höstterminen 2000 och för variablerna åren 2001-05.

1.2. Fullständighet

Enkätundersökningen

Användare har visat intresse för redovisning av resultaten på regional nivå (kommunnivå). Resultaten bygger dock på ett för litet urval för att detta önskemål ska kunna tillgodoses.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Enkätundersökningen

Ett statistikvärdes tillförlitlighet/osäkerhet beror på den totala avvikelser (totala felet) mellan skattningen och målstorheten. Denna totala avvikelse skulle kunna beskrivas enligt följande:

Totala felet = Urvalsfel + Täckningsfel + Bortfallsfel + Mätfel + Bearbetningsfel

Den osäkerhet som orsakas av att skattningarna baserar sig endast på ett urval och inte hela målpopulationen uppskattas med hjälp av 95 %-iga konfidensintervall. I denna undersökning förekom alla dessa fel i varierande utsträckning.

Det har dock inte genomförts några metodstudier för att kunna redovisa kvantitativa mått över storleken på andra osäkerhetskällor än urvalsfelet.

Under respektive avsnitt kan endast bedömningar om de olika felens effekt på skattningarna ges.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Detta avsnitt avser endast *enkätundersökningen*.

Urval

Den planerade urvalsdesignen för undersökningen var ett stratifierat obundet slumpmässigt urval om 8 000 individer. Urvalet designades för att ge tillräcklig precision i skattningarna av de viktigaste målstorheterna. Stratifieringsvariabler var kön (2 olika), svensk/utländsk bakgrund (2 olika), påbörjat gymnasieprogram (3 olika) och årskurs för avbrott (3 olika). Planerad insamlingsmetod var postenkäter.

Vanligtvis brukar andelen som svarar via postenkät ligga mellan 50 och 70 procent, men i detta fall var svarsfrekvensen endast 20 procent efter en månads datainsamling. Det var uppenbart att en postenkät inte fungerade som insamlingsmetod för denna målpopulation. Med anledning av det höga bortfallet togs beslutet att övergå till telefonintervjuer. Att genomföra telefonintervjuer till hela det ursprungliga urvalet var dock varken ekonomiskt eller tidsmässigt möjligt. Därför drogs ett nytt urval från det första urvalet om 8 000 individer. Detta andra urval omfattade 2 500 individer. Urvalet drogs proportionellt i varje ursprungligt stratum (stratifieringen efter kön exkluderades dock).

Estimation

För att beräkna punkt- och medelfelsskattningar har en kalibreringsansats använts. Målsättningen med kalibreringsansatsen är att reducera urvals- och bortfallsfelets storlek genom att på ett effektivt sätt utnyttja hjälpinformation i form av registervariabler. För att förfarandet skall få önskvärd effekt, krävs att de registervariabler som används i kalibreringen (i) samvarierar med svarsbenägenheten, (ii) samvarierar med (viktiga) undersökningsvariabler eller (iii) avgränsar (viktiga) redovisningsgrupper. I föreliggande undersökning användes följande registervariabler (hjälpvariabler) i kalibreringen:

- Region (hemort) år 2007
- Meritvärde årskurs 9-betyg
- Sysselsättningsstatus år 2005
- Föräldrarnas utbildning år 2007
- Årskurs för avbrott
- Status år 2005
- Påbörjat gymnasieprogram
- Kön

- Svensk/utländsk bakgrund

Punkt- och medelsfelsskattningar beräknades med hjälp av TOPECA (Two-Phase Estimation and Calibration), ett av SCB egenutvecklat program. Osäkerhetsintervall (se exempel i tabell 1) beräknades enligt formeln

$$\text{punktskattning} \pm 1,96 * (\text{skattning av estimatorns medelfel})$$

Tabell 1 – Andel personer med arbete resp. arbetslösa under mätveckan (16-22 april 2007). Skattning och 95-procentigt konfidensintervall.

Redovisningsgrupp	Arbetade	Arbetslös/arbetsökande
Kön		
Kvinnor	49 ± 4	15 ± 3
Män	68 ± 4	12 ± 3
Svensk/utländsk bakgrund		
Svensk bakgrund	60 ± 3	13 ± 2
Utländsk bakgrund	60 ± 5	15 ± 4
Årskurs för avbrott		
Årskurs 1	54 ± 6	15 ± 4
Årskurs 2	51 ± 5	17 ± 4
Årskurs 3	64 ± 4	12 ± 3
Påbörjat gymnasieprogram		
Studieförberedande program	55 ± 5	11 ± 3
Yrkesinriktade program	67 ± 5	12 ± 3
Individuellt program	56 ± 5	19 ± 4
Totalt	60 ± 3	13 ± 2

Av tabellen framgår att osäkerhetsintervallen benämns som 95-procentiga konfidensintervall. Detta då det under ideala villkor är cirka 95 procent chans att med kalibreringsansatsen erhålla ett intervall som täcker in den sökta storheten.

Man bör dock vara försiktig med att tolka de presenterade intervallen som regelrätta konfidensintervall. Även om de hjälpvariabler som användes i kalibreringsansatsen är klokt valda, kommer punkttestimatorn att vara behäftad med viss skevhet till följd av kvarstående bortfallsfel och andra fel av systematisk karaktär. Vidare är det troligt att punkttestimatorns medelfel underskattats, då den medelfelsestimator som använts inte fullt ut fångar upp den osäkerhet av slumpmässig natur som punkttestimatorn är behäftad med. Tyvärr är det inte möjligt att kvantifiera vilka effekter dessa avvikelser från ideala villkor får för tolkningen av de osäkerhetsintervall som presenterats i termer av faktisk konfidensgrad.

2.2.2 *Ramtäckning*

Enkätundersökningen

Undertäckningen bedöms som försumbar.

Övertäckningen utgjordes av individer som tagit ut slutbetyg från gymnasieskolan fast registeruppgift saknades om detta. En viss indikation på detta förhållande erhöles genom en kontrollfråga i enkäten om man fått ett slutbetyg samt genom att personer hörde av sig per telefon eller e-post. Under den första datainsamlingens gång hörde många som gått på gymnasieprogrammet International Baccalaureate (IB) av sig och uppgav att de inte hade gjort något studieavbrott, utan fått ett slutbetyg. Av dem från detta program som skickat in postenkäten uppgav över 60 procent samma sak. Enligt ansvariga för registren har det tidigare funnits en viss eftersläpning av rapporteringen av betygsuppgifter till SCB från skolorna med IB-programmet. Sammantaget ledde detta till beslutet att nybörjarna på IB hösten 2000 exkluderades från undersökningen (140 personer). Ett antal som börjat på ett annat program än IB angav också att de hade ett slutbetyg från gymnasieskolan. Dessa fördes dock inte till övertäckning, eftersom en kontroll mot register visade att flertalet av dem hade ett samlat betygsdokument och att de förmodligen förväxlat begreppen slutbetyg/samlat betygsdokument.

Till övertäckning har också förts individer som avlidit under perioden mellan påbörjade gymnasiestudier hösten 2000 och undersökningstillfället i april 2007 (18 personer).

Registerstudien

Undertäckningen definieras av individer som inte fanns med i gymnasieskolans elevregister, fast de läst i gymnasieskolan. Övertäckningen definieras av individer som fanns med i elevregistret, fast de inte läst i gymnasieskolan. Förekomsten av bägge dessa företeelser är okänd, men betraktas som försumbara.

2.2.3 *Mätning*

Enkätundersökningen

Registervariablerna hämtades från gymnasieskolans elevregister, grundskolans årskurs 9-register och registret över totalbefolkningen.

Undersökningen genomfördes som en postenkät- och telefonintervjuundersökning till personer som var nybörjare i gymnasieskolan höstterminen 2000. Möjlighet fanns att svara på enkäten via webben. En fullskalig test, inkluderande testpersoner från målgruppen, genomfördes av mättekniska laboratoriet vid SCB innan blanketten sändes ut. Den tekniska lösningen av webbenkäten testades inte på uppgiftslämnare innan den togs i bruk. En provundersökning gjordes innan telefonintervjuundersökningen genomfördes i full skala. Enkäten innehöll endast frågor med fasta svarsalternativ (för några annat-alternativ fanns dock möjlighet att skriva in text).

Bland svaren kom 42 procent in som postenkäter, 12 procent svarade via webben och 46 procent utgjordes av telefonintervjuer. Postenkät-, webb- och telefonintervjusvar behandlades på samma sätt i estimationen.

Den enda fråga som gav indikation på att ett visst mätfel kan föreligga, var den inledande frågan om man hade ett slutbetyg eller samlat betygsdokument från gymnasieskolan. Andelen som uppgav att de hade ett slutbetyg, som kunde förväntas vara mycket låg, uppgick nämligen till 16 procent. Vid en kontroll mot registret över samlade betygsdokument fanns flertalet med i detta register, och respondenterna antas därför ha förväxlat de bägge betygsbegreppen.

Det fanns ingen fråga som fått en nämnvärt stor andel svarande för alternativet ”annat”. Detta alternativ fanns med för att inte tvinga in respondenterna på något svarsalternativ. Skulle någon fråga ha en hög andel svar för ett annat alternativ skulle det kunna innebära problem med att tolka resultaten.

Enkäten innehöll ingen fråga som kunde bedömas som känslig, med risk för påverkan av svaren.

Ingen mätfelsstudie har gjorts, därför är det svårt att göra en bedömning av effekterna på resultaten. Det fanns dock inga indikationer på att det förelåg speciellt stora problem i någon grupp av populationerna. T.ex. så verkade det partiella bortfallet fördela sig slumpmässigt över redovisningsgrupperna.

Partiellt bortfall kan bero på att frågan är svår att förstå, är känslig, att uppgiftslämnaren glömmer att besvara frågan, att lämpligt svarsalternativ saknas eller att instruktionerna vid hoppfrågor misstolkas. I denna undersökning låg det partiella bortfallet mellan 0 och 2 procent för de flesta av frågorna. Delfrågorna i fråga 8 (frågans utformning, se [frågeformulär](#)) hade dock ett partiellt bortfall på cirka 10 procent.

Registerstudien

Registervariablerna är hämtade från gymnasieskolans elevregister, registret över totalbefolkningen, grundskolans årskurs 9-register, registret över personer i utbildning och LISA-databasen. Bortfall uppstod vid matchning av målpopulationen mot olika register och årgångar, för t.ex. matchningen mot LISA-databasen år 2005 var bortfallet 1,4 procent.

2.2.4 Svartsbortfall

Detta avsnitt avser endast *enkätundersökningen*.

Svartsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (ex. registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om **objektsbortfall**.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om **partiellt bortfall**.

Objektsbortfall

Följande vägda bortfallsmått användes vid beräkning av objektbortfallets storlek:

$$\text{Bortfallsandel} = 1 - \frac{\sum_S d_k}{\sum_S d_k + \sum_B d_k + u \sum_O d_k}, \text{ där } d_k \text{ är designvikten och}$$

u är andelen med okänd status som tillhör målpopulationen. I denna undersökning användes $u=1$, d.v.s. samtliga individer med okänd status har antagits tillhöra målpopulationen.

Summeringarna i detta bortfallsmått har gjorts över följande delmängder:

- S: Element tillhörande målpopulationen för vilka fullständiga eller partiella svar erhållits.
- B: Element tillhörande målpopulationen som utgör objektbortfall.
- O: Element vars målpopulationsstatus är okänd (i detta fall ej avhörda).

Bortfallet i undersökningen beräknat med detta mått blev 46,4 procent. I tabell 2 visas bortfallet i några viktiga redovisningsgrupper.

Tabell 2 - Objektsbortfall för viktiga redovisningsgrupper

Redovisningsgrupp	Objektsbortfallets storlek (%)
Kön	
Kvinnor	44,5
Män	47,7
Svensk/utländsk bakgrund	
Svensk bakgrund	43,8
Utländsk bakgrund	55,6
Årskurs för avbrott	
Årskurs 1	55,7
Årskurs 2	43,4
Årskurs 3	43,8
Påbörjat gymnasieprogram	
Studieförberedande program	43,8
Yrkesinriktade program	44,1
Individuella programmet	52,6
Totalt	46,4

Åtgärder för att reducera bortfallet

SCB har använt en uppföljningsstrategi där målet har varit att reducera bortfallet i så stor grad som möjligt. Eftersom den inledande insamlingsmetoden med postenkäter gav så stort bortfall, ändrades strategin till att göra en telefonuppföljning istället. Nästan hela objektbortfallet utgjordes av ej avhörda personer.

Partiellt bortfall

Se avsnitt 2.2.3.

Metoder för bortfallskompensation

P.g.a. det höga bortfallet i undersökningen genomfördes en bortfallsstudie. I denna jämfördes svarande individer med hela urvalet. Medelinkomst och andel sysselsatta skattades dels utifrån svars mängden och dels utifrån hela urvalet. Studien genomfördes med hjälp av registerinformation. Syftet med studien var att bedöma om bortfallet kunde ha snedvridande effekter på skattningarna.

Uppgifter om förvärvsinkomst och sysselsättningsstatus hämtades för individerna i urvalet. Uppgifterna hämtades från LISA-databasen och avsåg år 2005.

Medelinkomst skattad från urvalet: 78 300
Medelinkomst skattad från svarande: 81 300

Andel sysselsatta skattad från urvalet: 49,2 procent
Andel sysselsatta skattad från svarande: 50,7 procent

Skattningarna för de svarande har i bortfallsstudien gjorts under antagandet att bortfallet är slumpmässigt, ingen hjälpinformation utöver stratifieringsvariablerna har använts i skattningarna. Resultatet tyder på att sysselsatta var något överrepresenterade bland de svarande jämfört med hela urvalet. De svarande hade också i genomsnitt en något högre inkomst än dem som inte svarat. Den skevhet som föreligger är dock relativt liten.

Man kan således misstänka att undersökningsvariabler som samvarierade med sysselsättningsstatus och inkomst (avseende 2005) också var snedfördelade bland de svarande. Exempel på en sådan variabel var sysselsättning under mätveckan i april 2007.

Registeruppgifter om förvärvsinkomst (ingick i klassningen av variabeln status) och sysselsättningsstatus användes som hjälpinformation i estimationen. Detta borde minska bortfallsbiasen med avseende på de undersökningsvariabler som samvarierade med dessa registervariabler.

Viss försiktighet bör dock tillämpas när det gäller att tolka resultaten från undersökningen. Vid estimationen användes registerinformation som bedömdes minska de skevheter som bortfallet för med sig. Det finns dock en risk att de som inte svarat avvek väsentligt från de svarande beträffande någon egenskap som inte har fångats upp vid den statistiska analysen. Om så var fallet kan snedvridande effekter uppstå. Se även avsnitt 2.2.1 om estimation.

2.2.5 *Bearbetning*

Detta avsnitt avser endast *enkätundersökningen*.

Dataregistrering och kodning

Registrering av data har skett genom att inkomna postenkäter lästes in maskinellt (skanning). Skanningprogrammet kontrollerade så att valida värden registrerades vid skanningen. De värden som föll ut som fel vid dessa kontroller rättades upp manuellt med stöd av skanningprogrammet, s.k. verifiering.

Programvaran som användes för skanning och verifiering var Eyes & Hands.

Eftersom nästan alla variabler i undersökningen var kategoriska med fasta svarsalternativ bör inte skanningen gett upphov till några stora fel vid registreringen av data. Givetvis uppstår dock fel, därför genomfördes en granskning av skannade data (se avsnittet granskning och rättning).

Telefonintervjudelen genomfördes som datorstödda intervjuer i WinDati. Dataregistreringen görs under intervjuens gång. WinDati är ett av SCB utvecklat system, som tillåter att kontroller/granskningar kan läggas in i formuläret, och redan under intervjun fås alltså besked om orimliga svar.

Granskning och rättning

Efter verifieringen gjordes ytterligare kontroller av registrerade data. Logiska kontroller gjordes så att svar på olika frågor inte var orimliga i förhållande till varandra. I de fall där endast ett svarsalternativ var tillåtet kontrollerades så att inte dubbelmarkeringar fanns. Rättning av dubbelmarkeringar för kategoriska variabler skedde efter en viss prioritetsordning. I vissa fall skedde rättningen utifrån svaren på andra frågor i enkäten. Eftersom antalet upprättningar i denna undersökning har varit få bedöms effekterna på de slutliga skattningarna som relativt små.

Partiellt bortfall (saknade värden) redovisades i en egen kategori när statistiken publicerades. Ingen imputering av saknade värden gjordes.

2.2.6 Modellantaganden

Statistiken beror inte av andra modellantaganden än dem som används vid estimationen för bortfallskompensation (s.k. kalibrering).

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

För de flesta tabellerna som publicerats anges punktskattningar, i några fall anges punktskattningar med 95-procentiga konfidensintervall.

B.3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Undersökningen genomfördes och publicerades för första gången 2007, inga ytterligare liknande undersökningar är planerade.

3.2 Framställningstid

Enkätundersökningen

Referensperiod för huvudsakliga parametrar i undersökningen var april 2007. Datainsamlingen gjordes under april-augusti. Statistiken publicerades i december 2007.

Registerstudien

Referensperiod för huvudsakliga parametrar i undersökningen var år 2005, vilka var senast tillgängliga data i augusti 2007. Statistiken publicerades i december 2007.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades enligt tidsplanen den 7 och 18 december 2007.

B.4 Jämförbarhet och sam användbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

Ingen undersökning till varken *enkätundersökningens* eller *registerstudiens* målpopulationer har genomförts tidigare.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Enkätundersökningen

Samtliga personer i urvalet har fått samma frågebatteri, vilket innebär att det rådde full jämförbarhet mellan olika grupper i populationen.

Registerstudien

De studerade variablerna hade samma definition för samtliga personer, vilket innebär att det rådde full jämförbarhet mellan olika grupper i populationen.

4.3 Sam användbarhet med annan statistik

Enkätundersökningen

Undersökningen var unik i populationsavgränsning och referens tid. Vissa jämförelser kan dock göras med enkätundersökningen år 2006 om inträdet på arbetsmarknaden, som vände sig till avgångna från gymnasieskolan läsåret 2002/03.

Registerstudien

Undersökningen var unik i populationsavgränsning och referens tid. Vissa jämförelser kan dock göras med registerstatistik om verksamhet efter utbildning.

B.5 Tillgänglighet och förstälighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publicerades i ett temabladd, serie Tema Utbildning. På SCB:s hemsida finns pressmeddelande och länkar till Sveriges statistiska databaser

(SSD) och efterfrågade tabeller och diagram.

5.2 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller, diagram och text.

5.3 Dokumentation

Ett "Bakgrundsfakta" publicerades den 28 mars 2008, i vilket metodproblemen i undersökningen beskrivs.

5.4 Tillgång till primärmaterial

För *enkätundersökningen* finns primärdata för enskilda individer sparade i avidentifierad form. För *registerstudien* gallras data efter undersökningens avslut. Specialbearbetningar kan utföras på uppdragsbasis. Forskare, utredare m.fl. kan få tillgång till avidentifierat material efter en särskild prövning

5.5 Upplysningstjänster

Anders Karlsson, enheten för statistik om utbildning och arbete vid SCB.
Telefon: 019-17 63 07
Fax: 019-17 70 82
e-post: fornamn.efternamn@scb.se